

Zadnjica in Zadnjiški Ozebnik

Pridi, zidar, se sem učit!

Dostop: V dolino Zadnjico se pride po cesti ob potoku Krajcarica pri trentarski vasi Na Logu, ki vse bolj prehaja v nekoliko strm kolovoz. To je nezahtevna označena pot, s katere se cepijo planinske poti na Kriške pode, Dolič pod Triglavom, na prelaz Luknja ali na Zadnjiški Ozebnik. V zatrep Zadnjice je hoje za dobro uro, za povratek nekaj manj. Pot na Zadnjiški Ozebnik (2084 m) je iz Zadnjice nekaj časa priključena mulatjeri, ki čez Zadnjiški dol pelje na Prehodavce. Nad prevalom Čez Dol (1632 m), do katerega je iz Zadnjice 1,5 ure, se obrne na desno, od tam po nezahtevnem brezpotju na vrh; še dobra ura vzpona. Sestop nazaj do prevala in od tam skozi Trebiški dol in po transversali do vasice Na Logu v Trenti. Z vrha sestop 2,5 ure. Skupaj torej dobrih 6 ur hoje.

Naravne lepote

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti

Kako priti do najlepših visokogorskih pogledov brez grizenja kolovozov ali vzpenjanja prek klinov in jeklenic? Kako priti do gora najhitreje, le z lagodnim sprehodom? Dolina Zadnjice, ta vzhodni dolinski odcepek Trente, je pravi cilj za tak namen. Tu se odpirajo vrata k Triglavu, dolina je bajno bogata z gorskimi prvobitnostmi in (geo)poetičnimi podrobnostmi. Le nekaj dobre pohodniške volje je treba za pot, ki se dviga od 700 do 1000 metrov nadmorske višine.

Dva kilometra se lahko peljete celo z avtom – do začetka poti na Kriške pode. Naprej gre na dveh nogah samo od sebe: po osončenih travnikih, mimo starih trentarskih stanov, iz katerih se morda ob prvem svitu še razlega Kugyjevo smrčanje; véliki, zraven pa še zajetni pisec poetičnih spisov o Julijskih Alpah je namreč rad tu počival po junaških turah ali pa pred njimi. Še zložna vkrebrna cestica skozi gozd, in že se odpre veličasten zatrep doline Zadnjice. Planinske steze in nekdanje vojaške mulatjere si tu z zadnjih ravnih naplavin na vse strani jemljejo

Kanjavec in Vršac, dve mogočni gori nad dolino Zadnjico

Kamnita ograja na zadnjiškem pašniku

Gams na Zadnjiškem Ozebniku. Zadaj Jalovec in Mangart.

zalet v meli, v naleteni grohot, strme globeli ali stene. Že takoj se začenjajo zalamljati, kakor da bi posnemale kačje vijuganje. A namesto kačjega sikanja se z njih kdaj zasliši švist divje koze ali svizca kot spomin na drznost trentarskih gornikov, ki so se v svoje gore podajali iz potrebe in lovskega nagona.

Spomladi vas tu oglušči grmeči zvok z domala dva kilometra visokega ostenja Kanjavca (2586 m), najvišjega in za nekatere tudi največičastnejšega ostenja v naših Alpah. Ves zatrep brni kakor zvon od belih zaves plazov, ki padajo le streljaj daleč, kjer ste obstali strmeči, plašni ob moči narave. Pogled se očarano dviga in spušča po čudovito prepadnem nizu reber in rež ali zobcev, ki režejo plazove in trebuhe meglic, zaman išče, da bi se spočil na kakšni zaravnavi ali zaplati dreves. Kanjavec sicer ni posebno samosvoj, samotno in visoko stremeč špic, marveč je orjaški, proti severu navpik padajoči zid, ki ga zgoraj na desni strani krona tudi vrh Vršaca nad Zadnjico (2194 m). In tam je videti tudi črte slavne polkrožne planinske poti po severnih policah obeh gora. Blagor mi, da sem jo (v mlajših letih) še prehodil. Od blizu sem občutil Kanjavčeve orjaške mere, njegove mrke, kakor *smrt neusmiljene puščave* (Kugy), njegove stolpe, nazobčane kot v zmajevem žrelu. Videl jih je tudi pesnik Valentin Vodnik na koncu 18. stoletja. O njih je spisal odo *Veršac*, prvo slovensko umetno planinsko pesem: *Sklad na skladu se zdviguje / golih verhov kamni zid, / večni Mojster vkazuje: / Prid, zidar, se les učit*. Verjetno je ta prostozidarski navdih dobil v avgustu 1795, ko je bil na izletu v triglavskem pogorju, kakor je literarna zgodovina izvedela iz korespondence med njim in njegovim mentorjem Žigom Zoisom.

Od velikega pelje pot k malemu, kar je morda bolj po človeški meri: k izvirov Krajcarice, nazaj k začetku doline Zadnjice. Treba je le poiskati njeno hudourniško strugo in v njej mahovnate skale za počitek; se z njih skloniti k vodi. Najslastnejši izvirkki bodo srebrnobeli skakljali čez dlani, ki jih bodo nosile v usta. Trentarski dušebrižnik Lutzenperger, ki je v 18. stoletju pri ljudstvu veljal za preroka, se je vsako jutro po maši odpravil do izvira, se pri njem odžejal in vsakokrat k vodi položil krajcar, v zahvalo naravi, ki daje tako vodo. Od tod potoku ime, iz takih spominov tudi legende, ki kot snopi večernih žarkov osvetljujejo to bajno dolino. Le voda je ostala ista in resnična, vsem rodovom enako dodeljena, a ne vsem enako dragocena. Energetika tudi tu pobira svoje krajcarje.

Od malega pelje pot k velikemu! Samotni Zadnjiški Ozebnik se dviga iz osrčja Trente kakor hrbtenica iz zadnjice. Prepreden je z

gamsjimi in ovčjimi stečinami, planinske steze pa so se ga zaradi težko razložljivega spleta okoliščin izognile. Kljub svojemu izrednemu središčnemu položaju med Julijci je ostal nekako ob strani in je izredno malo obiskan, po krivici. Vzpon nanj seveda ni izlet, ampak že kar zahtevna planinska tura, ki je možna tudi pozimi, ko je ob sestopu primerna za turni smuk v Trento.

Marsikdo šele v Zadnjici pride na idejo, da bi obiskal ta Ozebnik. Opusti načrt, da bi šel na Kriške pode obiskat biserna Kriška jezera ali čez Dolič na očaka Triglava, na Prehodavce in naprej na Lepo Špičje ali v Dolino Triglavskih jezer. Na vsakega od teh ciljev namreč vabijo iz Zadnjice lepo shojene mulatjere. Ampak do večera se ne bo vrnil v dolino. Istega dne se lahko z gorsko turo v žepu vrne v Trento le, če v lepem in jasnem vremenu stopi na Zadnjiški Ozebnik. Ta široki in masivni vrh je tudi Kugy imel zelo rad zaradi lepega razgleda. Na njem planinec dobi redek in drugačen pogled na staro družčino, ki jo sicer tako ljubi: na Bavški Grintavec, Razor, Triglav, Kanjavec, Lepo Špičje ... kdo bi lahko naštel vse, kar se najlepšega, najdrznejšega v Julijcih vidi z Ozebnika?

Nanj se pride iz Zadnjice po serpentinasti mulatjeri skozi strmi in koritasti Zadnjiški dol. Vmes je studenec. Čez poldrugo uro pridemo na širok travnat preval Čez Dol. Od tu imamo še dobro uro na Zadnjiški Ozebnik, ki je razmeroma lahko dostopen. Vendar markirane poti nanj ni! Pobočje, ki ga pošilja k nam, je prepreženo s stečinami in ostanki mulatjer, ki pa se vse bolj zaraščajo. Na prevalu poiščete stezo, ki se sto metrov više desno priključi na zasilno mulatjero. In že greste proti vrhu, sledeč težko opazni stezi, ki se skuša prebijati med gostim rušjem. Le malo neustrašnosti in smisla za orientacijo je treba. In seveda lepega vremena! Pod Kanjavcem in pod Prehodavci boste onstran prevala Čez dol na markiranih in zavarovanih planinskih poteh zagledali človeške figurice, drobnejše od mravljič, a prav tako vztrajne. Vaše pleme. Le pogumno in previdno, vrnili se boste k njemu, za en dan si privoščite občutek, da ste nekaj samosvojega.

Počitek na vrhu Zadnjiškega Ozebnika s pogledom proti Prehodavcem

